

647. OCEAAN, ZEE, MEER.

Oceaan is de grote wereldzee, de uitgestrekte en samenhangende watermassa, die het land van deze aardbol omspoelt; ofwel, bij beperking, de vijf grote zeeën, waarin de wereldzee wordt verdeeld.

Zee noemt men de onderdelen van de oceanen.

Meer noemt men de wateren van enige omvang, die aan alle kanten door het land omgeven zijn en geen onmiddellijke gemeenschap met de zee hebben.

Zo zien wij hier de *Oceaan* uit het hart der aarde, als uit de moerschoot, met geweld voortbreken. In *Australië*, en in alle eilanden, die in de *Oceaan* verspreid liggen.

De zee oversteken. Op zee bleef Engeland de sterkste. De Middellandse zee.

Dat het meer van *Zurich* het riantste van al de *Zwitserse meren* is. In de aardrijkskunde onderscheidt men *periodieke*, *vulkanische*, *afgedamde meren*, *zoet- en zoutwatermeren*, *binnenmeren*, enz.

648. OMDAMMEN, OMDIJKEN.

Omdammen geeft de afsluiting te kennen van een gedeelte van een water of van een in 't water gelegen werk, door middel van een dam, die in het water wordt opgeworpen.

Omdijken daarentegen, d. i. omsluiten door een dijk, die op het land gelegd wordt, is het afsluiten zowel van land, dat men tegen aangrenzend water wil beveiligen, als van een water in zijn geheel, dat men zich voorstelt uit te malen of op een bepaald peil te houden.

De dijk is doorgebroken; men heeft het gat voorlopig *omdamd*. Bij het *omdammen* van een werk, dat onder water moet gefondeerd worden, gebruikt men veelal *kistdammen*.

De eigenaars van het water en van het land hebben zich tot het *omdijken* en droogmaken verenigd.

649. OMDAT, DOORDIEN, DOORDAT, DEWIJL, VERMITS, DAAR, AANGEZIEN.

Redegevende voegwoorden.

Deze voegwoorden kunnen verdeeld worden in drie groepen, naargelang zij uitdrukken, dat de bijzin de reden, de oorzaak of de bewijsgrond bevat van hetgeen in de hoofdzin vermeld wordt.

Omdat behoort alleen tot de eerste groep: het is zuiver redengevend en geeft van een zaak of een gewaarwording de morele grond, de reden aan, het antwoord op de vraag *waarom*.

Doordien en doordat (dat geheel hetzelfde betekent, maar gemeenzamer is) geven de oorzaak te kennen, die het gevolg vanzelf en noodwendig medebrengt; zij antwoorden op de vraag *waardoor?*

Dewijl en vermits duiden bij voorkeur op de bewijsgrond van hetgeen in de hoofdzin gezegd wordt, of althans op de logische grond, waarop de spreker zich bij zijn bewering beroept en waaruit hij zijn oordeel afleidt.

Daar en aangezien geven te kennen, dat de inhoud van de bijzin wordt aangevoerd als bewijs of rechtvaardiging van hetgeen de hoofdzin vermeldt, d. w. z. dat de hoofdzin de gevolgtrekking van de bijzin is.

Men eet, omdat men honger heeft. Wij waren blij, omdat ons een aangename verrassing te wachten stond. Er zijn dingen, welke het in dit

geval gevaarlijk is te openbaren, omdat de minste onbescheidenheid ons het voorgestelde doel kan doen missen.

De staatsgreep was mislukt, doordien het plan te vroeg was uitgelekt. A. bewees zijn zeldzame geestkracht, doordien hij de angst, de toorn geheel kon verbergen.

Het ijs smelt, doordat de dooi is ingevallen. Ik voelde zijn voorbeeld beschamend, doordat hij heel alleen had durven doen, wat ik nutteloos en onmogelijk had genoemd.

Hij kan onmogelijk komen, dewijl hij ziek is. Hij is nog altijd vol lust om te werken, dewijl zijn belangstelling in de wereldse zaken in het minst niet verflauwd is.

Vermits het regent, ga ik niet uit. Vermits u aan de gestelde eisen niet kunt voldoen, zie ik mij genoodzaakt mij tot een andere firma te wenden.

Zeker waart gij beklagenswaardig, daar gij uw ouders zo vroeg verloor. Daar het regent, gaat het feest niet door.

Men moet de geringe kennis van deze knaap niet te streng beoordelen, aangezien hij altijd ziekelijk is geweest. Aangezien hij het oudste lid der vergadering is, behoort men hem het eerst naar zijn gevoelens te vragen.

650. OMGEVING, OMTREK, OMSTREEK.

Wat een plaats of een punt omgeeft.

Omgeving drukt dit in 't algemeen uit; het duidt echter meer op het onmiddellijk raken.

De omtrek is eigenlijk de lijn, die de grens van een vlak uitmaakt en er de vorm en de gedaante van bepaalt; verder de ruimte, beschouwd in betrekking tot de plaats of het voorwerp, die als middelpunt gedacht worden.

Omstreek, dat gewoonlijk in 't meervoud gebruikt wordt, duidt een grotere uitgestrektheid aan, het is de gehele streek om iets heen.

Ik voel mij het gelukkigst in mijn dagelijkse omgeving.

Zodra de wakers zich verzekerd hadden, dat geen onbescheiden nieuwsgierigen zich in de omtrek van het plein bevonden. Bij mensen geheugen was er niemand in deze omtrek gestorven, waarover men zo hartelijk treurde. Het was de moeite niet meer waard met een verreijkker de omtrek te bespieden.

De stad en omstreek van Brugge. Hij trok eensklaps naar de stad Gent en deed de omstreken verwoesten. Ik zal het ganse kasteel en zijn omstreken doorzoeken.

651. OMKEREN, KEREN.

Omkeren is, in algemene zin, een voorwerp zodanig wenden dat het om komt te staan of te liggen, d. i. dat het een andere stand bekomt. Van een kledingstuk: anders om slaan, wanneer het even goed aan de binnen- als aan de buitenzijde kan gedragen worden.

Keren, van een kledingstuk gezegd: zó vernaaien dat de binnenzijde naar buiten komt, wanneer de buitenzijde is versleten en vaal geworden, om dan voortaan de binnenzijde naar buiten te dragen.

Een beker omkeren; zijn kopje omkeren. Zijn rokje omkeren.

Ge kunt die jas nog goed laten keren.

652. OMSLAG, OMHAAL.

Beide woorden drukken hetzelfde hoofdbegrip uit, maar omhaal heeft een ongunstiger betekenis dan omslag.

Synoniemen

VOORBERICHT

Synoniemen zijn niet alleen gelijkbetekenende woorden, die elkaar volkomen dekken en dan ook in alle omstandigheden onverschillig kunnen gebruikt worden, maar vooral zinverwante woorden, d. w. z. woorden die veel overeenkomst hebben in de betekenis, die ook wel een hoofdbegrip met elkander gemeen hebben, maar die zich toch door een grotere of kleinere wijziging der betekenis onderscheiden, zodat men niet het ene woord voor het andere kan gebruiken.

Slechts zelden drukken twee woorden volkomen dezelfde gedachte uit en men zal dus begrijpen, dat de kennis van de synoniemen een belangrijk onderdeel vormt van de taalstudie, met het oog op het juist en van pas gebruiken van de woorden.

Nochtans zijn in onze taal slechts weinig werken hierover verschenen. De belangrijkste uitgaven op dit gebied waren het thans verouderde « Woordenboek der Nederlandsche Synoniemen » door Weiland en Landré ('s Gravenhage, 1821) en het « Handwoordenboek van Nederlandsche synoniemen » door J. Hendriks (Tiel, 1883), dat beknopt maar duidelijk een groot aantal synoniemen behandelt.

Bij de samenstelling van dit werk hebben wij dit laatste dan ook vaak geraadpleegd, evenals het groot Nederlands Woordenboek door de Vries en te Winkel, dat de juiste betekenis der woorden in al hun schakeringen weergeeft.

Wij zijn er ons wel van bewust, dat een werk als dit onvolledig en onvolmaakt is, maar hopen toch eenmaal de volledigheid te benaderen. Daarom doen wij een beroep op de gebruikers van dit werk, om ons hun opmerkingen te willen medelen, opdat in een latere druk eventuele aanvullingen en verbeteringen kunnen opgenomen worden.

J. CAUBERGHE

nederlandse taalschat

NEDERLANDSE TAALSCHAT

SPREEKWOORDEN
SPREEKWIJZEN
SYNONIEMEN
CITATEN

BREPOLS

BREPOLS

